

Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (szósta izba w składzie powiększonym)

z dnia 31 maja 2018 r. *

Prawo instytucjonalne – Parlament Europejski – Regulamin Parlamentu – Wypowiedź naruszająca powagę Parlamentu i sprawny przebieg prac parlamentarnych – Sankcje dyscyplinarne polegające na utracie prawa do otrzymywania dziennej diety na utrzymanie i czasowym zawieszeniu uczestnictwa w całości prac Parlamentu – Wolność wypowiedzi – Obowiązek uzasadnienia – Naruszenie prawa

W sprawie T-352/17

Janusz Korwin-Mikke, zamieszkały w Józefowie (Polska), reprezentowany przez adwokatów M. Cherchi, A. Daoûta i M. Dekleermakera,

strona skarżąca,

przeciwko

Parlamentowi Europejskiemu, reprezentowanemu przez N. Görlitza, S. Seyr i S. Alonsa de Leóna, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot, po pierwsze, żądanie oparte na art. 263 TFUE, zmierzające do stwierdzenia nieważności decyzji przewodniczącego Parlamentu Europejskiego z dnia 14 marca 2017 r. oraz decyzji Prezydium Parlamentu z dnia 3 kwietnia 2017 r., nakładających na skarżącego sankcję utraty prawa do otrzymywania dziennej diety na utrzymanie przez okres 30 dni, czasowego zawieszenia uczestnictwa w całości prac Parlamentu na okres dziesięciu kolejnych dni oraz zakazu reprezentowania Parlamentu przez okres jednego roku, a po drugie, przedstawione na podstawie art. 268 TFUE żądanie naprawienia szkody poniesionej przez skarżącego w wyniku tych decyzji,

SĄD (szósta izba w składzie powiększonym),

w składzie: G. Berardis, prezes, S. Pappasavvas (sprawozdawca), D. Spielmann, Z. Csehi i O. Spineanu-Matei, sędziowie,

sekretarz: G. Predonzani, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 29 listopada 2017 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: francuski.

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

- 1 Skarżący, Janusz Korwin-Mikke, jest posłem do Parlamentu Europejskiego.
- 2 W czasie posiedzenia plenarnego Parlamentu w dniu 1 marca 2017 r. (zwanego dalej „posiedzeniem plenarnym w dniu 1 marca 2017 r.”), którego tematem było „Gender pay gap”, czyli problem różnic w wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn, skarżący skierował do jednej z posłanek do Parlamentu Europejskiego pytanie o następującej treści:

„Czy Pani wie, na którym miejscu w polskiej olimpiadzie z fizyki teoretycznej były kobiety? [Które było] pierwsze miejsce zajmowane przez kobietę, przez dziewczynę? Mogę Pani powiedzieć: 800. Wie Pani, ile kobiet znajduje się w pierwszej setce szachistów? Powiem Pani: żadna. I oczywiście kobiety muszą zarabiać mniej niż mężczyźni, ponieważ są słabsze, są mniejsze i są mniej inteligentne. One muszą zarabiać mniej. To wszystko”.
- 3 W piśmie z dnia 3 marca 2017 r. przewodniczący Parlamentu poinformował skarżącego, po pierwsze, że jego wypowiedź, która padła na posiedzeniu plenarnym w dniu 1 marca 2017 r., naruszyła powagę Parlamentu i wartości określone w art. 11 regulaminu Parlamentu (zwanego dalej „regulaminem”), a po drugie, że wszczęto wobec niego postępowanie dyscyplinarne na podstawie art. 166 ust. 1 tego regulaminu. Wezwał go jednocześnie do przedstawienia uwag.
- 4 Pismem z dnia 7 marca 2017 r. skarżący przedstawił przewodniczącemu Parlamentu swoje uwagi.
- 5 Decyzją z dnia 14 marca 2017 r. (zwaną dalej „decyzją przewodniczącego”) przewodniczący Parlamentu nałożył na skarżącego następujące sankcje:
  - utratę prawa do otrzymywania dziennej diety na utrzymanie przez okres 30 dni;
  - czasowe zawieszenie uczestnictwa w całości prac Parlamentu na okres dziesięciu kolejnych dni, bez uszczerbku dla prawa do głosowania na posiedzeniu plenarnym;
  - zakaz reprezentowania Parlamentu w delegacjach międzyparlamentarnych, na konferencjach międzyparlamentarnych lub jakimkolwiek innym międzyinstytucjonalnym forum przez okres jednego roku.
- 6 W dniu 27 marca 2017 r. skarżący wniósł do Prezydium Parlamentu wewnętrzne odwołanie od decyzji przewodniczącego, żądając uchylecia wymierzonych mu sankcji, zgodnie z art. 167 regulaminu.
- 7 Decyzją z dnia 3 kwietnia 2017 r. (zwaną dalej „decyzją Prezydium”) Prezydium Parlamentu utrzymało w mocy sankcje nałożone na skarżącego przez przewodniczącego.

Postępowanie

- 8 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 2 czerwca 2017 r. skarżący wniósł skargę w niniejszej sprawie.
- 9 Na wniosek szóstej izby Sąd – na podstawie art. 28 regulaminu postępowania – postanowił przekazać sprawę składowi powiększonemu.

- 10 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (szósta izba w składzie powiększonym) zdecydował o otwarciu ustnego etapu postępowania, a w ramach środków organizacji postępowania określonych w art. 89 regulaminu postępowania wezwał strony do udzielenia odpowiedzi na pytanie. Strony zastosowały się do tego wezwania w wyznaczonym terminie.
- 11 Na rozprawie w dniu 29 listopada 2017 r. zostały wysłuchane wystąpienia stron i ich odpowiedzi na zadane ustnie pytania Sądu.

Żądania stron

- 12 Skarżący wnosi do Sądu o:
- stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium;
  - stwierdzenie nieważności decyzji przewodniczącego;
  - nakazanie naprawienia szkody majątkowej i krzywdy wyrządzonych decyzjami przewodniczącego i Prezydium, oszacowanych na 19 180 EUR;
  - obciążenie Parlamentu kosztami postępowania.
- 13 Parlament wnosi do Sądu o:
- oddalenie skargi o stwierdzenie nieważności decyzji przewodniczącego jako niedopuszczalnej;
  - oddalenie wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium częściowo jako niedopuszczalnej, a częściowo jako bezzasadnej;
  - oddalenie żądania odszkodowawczego jako częściowo niedopuszczalnego, a częściowo bezzasadnego;
  - obciążenie skarżącego kosztami postępowania.
- 14 Na rozprawie skarżący oświadczył, że wycofuje skargę w zakresie, w jakim dotyczy ona decyzji przewodniczącego, gdyż decyzja ta została zastąpiona decyzją Prezydium, która stanowi ostateczne stanowisko Parlamentu, co zostało odnotowane w protokole z rozprawy.

Co do prawa

W przedmiocie żądania stwierdzenia nieważności

- 15 Na poparcie żądania stwierdzenia nieważności skarżący podnosi dwa zarzuty, oparte zasadniczo, po pierwsze, na naruszeniu ogólnej zasady wolności wypowiedzi, art. 166 regulaminu i obowiązku uzasadnienia, a po drugie, na naruszeniu zasady proporcjonalności oraz obowiązku uzasadnienia.
- 16 W istocie, mimo że w nagłówku tego zarzutu, który zamieszczono w skardze, są również wymienione inne części składowe zarzutu, dotyczące w szczególności naruszenia art. 41 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) oraz nadużycia władzy, należy stwierdzić, że – jak wynika z istoty argumentacji skarżącego – zarzuca on Parlamentowi naruszenie jego prawa do wolności wypowiedzi zagwarantowanego w art. 11 karty i art. 10 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC”) (część pierwsza zarzutu pierwszego), popełnienie oczywistego błędu w ocenie i przekroczenie

zakresu stosowania art. 166 regulaminu (druga część zarzutu pierwszego), naruszenie obowiązku uzasadnienia, który spoczywa na Parlamencie na mocy art. 296 TFUE (część trzecia zarzutu pierwszego i część druga zarzutu drugiego), i wreszcie, naruszenie zasady proporcjonalności w odniesieniu do wymierzonych sankcji dyscyplinarnych (część pierwsza zarzutu drugiego).

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na naruszeniu ogólnej zasady wolności wypowiedzi, art. 166 regulaminu i obowiązku uzasadnienia

- 17 Należy zbadać w pierwszej kolejności trzecią część zarzutu, a następnie łącznie części pierwszą i drugą zarzutu pierwszego.

– W przedmiocie części trzeciej, dotyczącej naruszenia obowiązku uzasadnienia

- 18 Skarżący utrzymuje, iż uzasadnienie decyzji Prezydium nie pozwala się dowiedzieć, czy zakłócił on w wyjątkowo poważny sposób posiedzenie plenarne w dniu 1 marca 2017 r., ani ustalić, które z zasad określonych w art. 11 regulaminu zostały naruszone, ani też zrozumieć, dlaczego nie wzięto pod uwagę rozszerzonego zakresu wolności wypowiedzi, który mu przysługuje jako posłowi.
- 19 Parlament kwestionuje tę argumentację.
- 20 Przede wszystkim należy przypomnieć, że obowiązek uzasadnienia stanowi istotny wymóg formalny, który należy odróżnić od kwestii zasadności podstaw uzasadnienia, która to kwestia odnosi się do materialnej zgodności z prawem spornego aktu (zob. wyrok z dnia 22 maja 2012 r., Internationaler Hilfsfonds/Komisja, T-300/10, EU:T:2012:247, pkt 180 i przytoczone tam orzecznictwo). Uzasadnienie decyzji polega bowiem na formalnym wskazaniu podstaw, na jakich opiera się ta decyzja. Uzasadnienie to może być wystarczające, nawet jeśli przedstawia niewłaściwe podstawy (zob. postanowienie z dnia 12 lipca 2012 r., Dover/Parlament, C-278/11 P, niepublikowane, EU:C:2012:457, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 21 Nie ma ponadto wymogu, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne okoliczności faktyczne i prawne, ponieważ ocena, czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 296 TFUE, winna opierać się nie tylko na jego brzmieniu, ale także uwzględniać jego kontekst, jak również całość przepisów prawa regulujących daną dziedzinę (zob. wyrok z dnia 22 maja 2012 r., Internationaler Hilfsfonds/Komisja, T-300/10, EU:T:2012:247, pkt 181 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 22 W niniejszej sprawie decyzja Prezydium zawiera trzy sekcje. Sekcja pierwsza (pkt 1–16 decyzji) przedstawia okoliczności faktyczne, które doprowadziły do przyjęcia rozpatrywanych sankcji, wcześniejsze oświadczenia skarżącego, które były już przedmiotem sankcji i postępowanie w trybie odwołania wewnętrznego wszczęte przez niego przeciwko decyzji przewodniczącego. Sekcja druga (pkt 17–23 decyzji) określa ramy prawne, które mają zastosowanie, a trzecia (pkt 24–37 decyzji) zawiera ocenę prawną mającą na celu wykazanie naruszenia przez skarżącego art. 11 regulaminu, a w związku z tym – art. 166 regulaminu.
- 23 W szczególności w pkt 26–28 decyzji, przypomniawszy znaczenie zasady równości kobiet i mężczyzn, zapisanej w art. 2 TUE i w karcie, Prezydium Parlamentu stwierdziło przede wszystkim, że poprzez dyskryminacyjną, obraźliwą i wygłoszoną niewątpliwie z premedytacją wypowiedź, w dodatku przedstawioną jako informacje znajdujące poparcie w stronicznych danych statystycznych, skarżący naruszył jedną z podstawowych wartości Unii Europejskiej. Poza tym skarżący miał niezaprzeczalny zamiar sprowokowania i znieważenia kobiet, a także Parlamentu jako propagującej równość płci instytucji stojącej na straży wartości europejskich. Ponadto wspomniana wypowiedź wzbudziła zainteresowanie mediów i reakcje w sieciach społecznościowych, co negatywnie odbiło się na wizerunku Parlamentu i jego posłów wśród obywateli Unii.

- 24 Następnie, przypomniawszy znaczenie wolności wypowiedzi zapisanej w art. 11 ust. 4 akapit pierwszy regulaminu i w rozmaitych międzynarodowych aktach prawnych dotyczących praw człowieka, Prezydium Parlamentu wskazało, że zgodnie z tymi aktami prawnymi i wykładnią tej swobody w orzecznictwie korzystanie z niej może zostać ograniczone, jeżeli narusza inne prawa, „w szczególności jeśli rani lub znieważa inne osoby” lub „w celu zapewnienia ochrony praw lub dobrego imienia innych osób” (pkt 29 i 30 decyzji Prezydium). Ponadto w pkt 31 wspomnianej decyzji Prezydium Parlamentu stwierdziło, że zasada wolności słowa, gwarantowana wszystkim posłom do Parlamentu, nie ma zastosowania do „znieważającego, uciążliwego lub pozbawionego szacunku języka” lub „zachowania uwłaczającego powadze Parlamentu i stanowiącego naruszenie podstawowych wartości i zasad Unii”.
- 25 Po tym wywodzie Prezydium Parlamentu stwierdziło w pkt 32 swej decyzji, że zachowanie skarżącego stanowiło naruszenie art. 11 ust. 3 regulaminu z powodu naruszenia wartości i zasad określonych w traktatach, w tym w karcie, i że nie licowało z powagą Parlamentu. Ponadto Prezydium podkreśliło, że takie zachowanie nie może być uzasadnione na podstawie art. 11 ust. 4 regulaminu z uwagi na fakt, że obelżywy i obraźliwy język nie może być objęty wolnością wypowiedzi. Prezydium doszło do wniosku, że w tych okolicznościach skarżący zakłócił prace Parlamentu z naruszeniem zasad określonych w art. 11 regulaminu, w rozumieniu art. 166 tego regulaminu.
- 26 Wreszcie w pkt 33–35 decyzji Prezydium Parlamentu stwierdziło, że skarżący wypowiadał się już wcześniej w niestosowny sposób, z naruszeniem art. 11 ust. 3 regulaminu, co doprowadziło do trzykrotnego nałożenia na niego przez przewodniczącego Parlamentu sankcji, które następnie zostały utrzymane w mocy przez Prezydium Parlamentu. W związku z tym Prezydium doszło do wniosku, że zachowanie skarżącego należy uznać za poważne i powtarzające się, a fakt, iż nie przeprosił, tylko, wręcz przeciwnie, ponawiał swoje uwagi, tym bardziej uzasadnia surowość nałożonej sankcji.
- 27 W związku z powyższym, z zastrzeżeniem zbadania zasadności uzasadnienia, które to badanie zostanie przeprowadzone w ramach pierwszej i drugiej części niniejszego zarzutu, decyzja Prezydium zawiera uzasadnienie zgodne z wymogami określonymi w art. 296 TFUE.
- 28 W konsekwencji trzecią część zarzutu pierwszego należy oddalić.
- *W przedmiocie części pierwszej i drugiej, opartych odpowiednio na naruszeniu wolności wypowiedzi oraz naruszeniu art. 166 regulaminu*
- 29 Skarżący podnosi w istocie, że Parlament nie wykazał, iż warunki wymagane do zastosowania art. 166 ust. 1 regulaminu zostały spełnione i że tym samym sankcję dyscyplinarną nałożono na niego z naruszeniem rozszerzonego zakresu wolności wypowiedzi, który przysługuje mu jako posłowi, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zwanego dalej „ETPC”).
- 30 W tym względzie utrzymuje on w pierwszej kolejności, że decyzja Prezydium jest obciążona naruszeniem prawa, gdyż nie uwzględnia w wystarczającym stopniu faktu, iż jego wypowiedź, która padła w ramach wykonywania obowiązków parlamentarnych na terenie Parlamentu, stanowi element jego dyskursu politycznego.
- 31 W drugiej kolejności jest on zdania, że chcąc nałożyć sankcję za treść jego wypowiedzi, a nie za ewentualne naruszenie jakiejś zasady obrad parlamentarnych, Parlament popełnił oczywisty błąd w ocenie i naruszył zakres stosowania art. 166 regulaminu. Po pierwsze, podnosi on, że z uzasadnienia wskazanej decyzji wynika, iż jego wystąpienie na posiedzeniu plenarnym w dniu 1 marca 2017 r. było zgodne z przepisami, w związku z czym należałoby zastanowić się, czy jego wypowiedź rzeczywiście spowodowała zakłócenie lub w inny sposób poważnie przeszkodziła w obradach Parlamentu. Po drugie, wskazuje, iż „nieostry i nieprecyzyjny” charakter sformułowania zawartego w art. 166

regulaminu: „poważne zakłócenie obrad lub prac Parlamentu z naruszeniem zasad określonych w art. 11”, wymaga, by Parlament wykazał w praktyce, że jego wypowiedź jest objęta zakresem stosowania tego przepisu, co w niniejszym przypadku nie nastąpiło.

- 32 W trzeciej kolejności skarżący utrzymuje, że w decyzji Prezydium nie wykazano, iż jego wypowiedź rzeczywiście zakłóciła obrady plenarne w dniu 1 marca lub poważnie przeszkodziła w pracach Parlamentu z naruszeniem art. 11 regulaminu, do tego stopnia, by uznać, że materialne przesłanki określone w art. 166 tego regulaminu są rzeczywiście spełnione.
- 33 W czwartej kolejności skarżący podnosi, że Parlament nie wykazał, że decyzja Prezydium może zostać uznana za dopuszczalne odstępstwo od prawa do wolności wypowiedzi.
- 34 Parlament podnosi przede wszystkim, że badanie ważności decyzji Prezydium powinno zostać przeprowadzone wyłącznie w świetle praw podstawowych gwarantowanych w karcie, a w szczególności w jej art. 11, który gwarantuje wolność wypowiedzi, i jego wykładni dokonanej przez sąd Unii. Orzecznictwo ETPC, na które powołuje się skarżący, nie ma zatem zastosowania w niniejszej sprawie, lecz może co najwyżej stanowić źródło inspiracji. Nawet przy założeniu, że jednak ma, nie wynika z niego, że wolność wypowiedzi jest nieograniczona.
- 35 Parlament podkreśla następnie, że podczas wykonywania uprawnień określonych w art. 166 i 167 regulaminu przewodniczący oraz, w odpowiednim razie, Prezydium Parlamentu dysponują pewnym zakresem uznania. Kontrola Sądu powinna zatem ograniczać się do zbadania, czy skorzystanie z takiego uprawnienia nie jest dotknięte oczywistym błędem w ocenie, nie stanowi nadużycia władzy oraz czy były przestrzegane gwarancje procesowe.
- 36 Wreszcie, jeśli chodzi o naruszenie art. 166 regulaminu, podniesione w ramach części drugiej zarzutu pierwszego, Parlament twierdzi, że ze skargi nie wynika w sposób wystarczająco jasny, czy skarżący krytykuje decyzję Prezydium za to, że została przyjęta z naruszeniem tego artykułu, czy też kwestionuje jego zgodność z prawem jako podstawy prawnej tej decyzji, przez co rozpatrywana część zarzutu jest niedopuszczalna. Jednakże Parlament broni się, tytułem uzupełnienia, wskazując, że zgadza się z dokonywaną przez skarżącego interpretacją ratio legis art. 166 regulaminu oraz podnosząc, że okoliczności wskazane w tym przepisie dokładnie pasują do okoliczności niniejszej sprawy, ponieważ swoją wypowiedzią skarżący zakłócił obrady i prace Parlamentu z naruszeniem zasad określonych w art. 11 regulaminu, ze szkodą dla powagi Parlamentu, i dlatego został ukarany. Parlament dodaje, odsyłając do pkt 27 decyzji Prezydium, że oświadczenia skarżącego wywołały zresztą natychmiastową reakcję niektórych posłów i wzbudziły reakcje w środkach przekazu i w mediach społecznościowych, poważnie naruszając w ten sposób dobre imię instytucji.
- 37 Na wstępie należy stwierdzić, po pierwsze, że wbrew twierdzeniom Parlamentu, a jak wynika z pkt 16 i 29–33 powyżej, istota argumentacji skarżącego, dotyczącej drugiej części zarzutu pierwszego, wystarczająco jasno wynika ze skargi, dzięki czemu Parlament miał możliwość skutecznej obrony w swoich pismach (zob. pkt 36 powyżej) oraz na rozprawie. Podczas rozprawy, jak wynika z dotyczącego jej protokołu, Parlament zajął bowiem wyczerpujące stanowisko w sprawie przesłanek zastosowania art. 166 regulaminu w związku z art. 11 tego regulaminu, do którego ten przepis się odnosi. Należy zatem oddalić podniesiony przez Parlament zarzut niedopuszczalności.
- 38 Po drugie, Parlament nie może kwestionować, że EKPC i orzecznictwo ETPC mają w tym przypadku istotne znaczenie do celów badania naruszenia art. 166 regulaminu.
- 39 Wprawdzie bowiem EKPC nie stanowi, dopóki Unia do niej nie przystąpi, aktu prawnego formalnie inkorporowanego do porządku prawnego Unii (wyroki: z dnia 26 lutego 2013 r., Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, pkt 44; z dnia 3 września 2015 r., Inuit Tapiriit Kanatami i in./Komisja, C-398/13 P, EU:C:2015:535, pkt 45), i w związku z tym ocena ważności aktu prawa pochodnego Unii powinna być prowadzona wyłącznie w świetle praw podstawowych gwarantowanych przez kartę

(wyrok z dnia 15 lutego 2016 r., N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, pkt 46), jednak należy przypomnieć, po pierwsze, że zgodnie z art. 6 ust. 3 TUE prawa podstawowe zagwarantowane w EKPC stanowią część prawa Unii jako zasady ogólne, a po drugie, z art. 52 ust. 3 karty wynika, że zawarte w niej prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w EKPC, mają takie samo znaczenie i zakres jak prawa przyznane przez EKPC. Zgodnie z wyjaśnieniami dotyczącymi tego postanowienia, które w myśl art. 6 ust. 1 akapit trzeci TUE i art. 52 ust. 7 karty powinny być brane pod uwagę do celów jej wykładni, znaczenie i zakres gwarantowanych praw są określone nie tylko w treści EKPC, ale także w szczególności w orzecznictwie ETPC (zob. wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Toma i Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci, C-205/15, EU:C:2016:499, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto z rzezonych wyjaśnień wynika, że art. 52 ust. 3 karty ma na celu zapewnienie niezbędnej spójności między prawami zawartymi w karcie a odpowiadającymi im prawami zagwarantowanymi w EKPC, co nie wpływa na autonomię prawa Unii i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wyrok z dnia 28 lipca 2016 r., JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, pkt 50). Co więcej, należy zaznaczyć, że ta równoważność między swobodami gwarantowanymi przez kartę i przez EKPC została formalnie stwierdzona w odniesieniu do wolności wypowiedzi (wyrok z dnia 4 maja 2016 r., Philip Morris Brands i in., C-547/14, EU:C:2016:325, pkt 147).

- 40 Konkretnie w odniesieniu do wolności wypowiedzi warto przypomnieć, że odgrywa ona kluczową rolę w demokratycznych społeczeństwach i jako taka stanowi prawo podstawowe, zagwarantowane w szczególności w art. 11 karty, art. 10 EKPC i art. 19 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 16 grudnia 1966 r. (zob. podobnie wyrok z dnia 6 września 2011 r., Patriciello, C-163/10, EU:C:2011:543, pkt 31).
- 41 W tym względzie należy przypomnieć, że z orzecznictwa ETPC wynika, iż z zastrzeżeniem art. 10 ust. 2 EKPC wolność wypowiedzi odnosi się nie tylko do informacji lub idei cieszących się przychylnym przyjęciem lub uznawanych za niegroźne lub obojętne, lecz również do takich, które są rażące, szokujące lub niepokojące dla państwa lub jakiegokolwiek części społeczeństwa. Tego wymagają pluralizm, tolerancja i otwartość, bez których nie może istnieć demokratyczne społeczeństwo (wyrok ETPC z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie Handyside przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:1976:1207JUD000549372, § 49).
- 42 Prawo do wolności wypowiedzi nie stanowi jednak bezwzględnej prerogatywy, a jego wykonywanie może pod pewnymi warunkami podlegać ograniczeniom.
- 43 Zważywszy zaś na podstawowe znaczenie wolności wypowiedzi, jej ograniczenia należy interpretować ściśle i, jak wynika zarówno z art. 10 ust. 2 EKPC, jak i art. 52 ust. 1 karty, ingerencja w wolność wypowiedzi jest dopuszczalna jedynie wówczas, gdy spełnia trzy przesłanki. Po pierwsze, ograniczenie musi być „przewidziane ustawą”. Innymi słowy, instytucja Unii przyjmująca środki mogące ograniczać komuś wolność wypowiedzi musi posiadać ku temu podstawę prawną. Po drugie, rozpatrywane ograniczenie powinno zmierzać do celu leżącego w interesie ogólnym, uznanego za taki w prawie Unii. Po trzecie, rozpatrywane ograniczenie nie może być nadmierne, co oznacza, po pierwsze, że musi być niezbędne i proporcjonalne do zamierzonego celu, a po drugie, że nie może naruszać istoty danej wolności (zob. podobnie wyrok z dnia 15 czerwca 2017 r., Kisielow/Rada, T-262/15, EU:T:2017:392, pkt 69, 84 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 44 Należy ponadto wyjaśnić, że ingerencja lub ograniczenie w odniesieniu do wolności wypowiedzi mogą zostać uznane za „przewidziane ustawą” wyłącznie wtedy, gdy norma jest wyrażona na tyle precyzyjnie, że jej skutki są przewidywalne i pozwala adresatowi pokierować swoim zachowaniem (zob. podobnie wyrok ETPC z dnia 17 lutego 2004 r. w sprawie Maestri przeciwko Włochom, CE:ECHR:2004:0217JUD003974898, § 30).

- 45 Należy ponadto zaznaczyć, że w demokracji parlament lub porównywalne organy są niezbędnymi trybunami debaty politycznej. Ingerencję w wykonywaną w ramach działalności tych organów wolność wypowiedzi można uzasadnić wyłącznie nadrzędnymi względami (wyrok ETPC z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie A. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:2002:1217JUD003537397, § 79).
- 46 Ponadto, jak konsekwentnie wskazuje ETPC w swoim orzecznictwie, wolność wypowiedzi posłów ma szczególne znaczenie. Wolność wypowiedzi jest bowiem cenna dla każdego, lecz szczególnie dla przedstawiciela wybranego przez naród; reprezentuje on swych wyborców, sygnalizuje ich problemy i broni ich interesów. Dlatego też ingerencje w wolność wypowiedzi posła opozycji, takiego jak skarżący, wymagają od sądu objęcia ich jak najściślejszą kontrolą (wyrok ETPC z dnia 23 kwietnia 1992 r. w sprawie Castells przeciwko Hiszpanii, CE:ECHR:1992:0423JUD001179885, § 42).
- 47 Należy tym samym uznać, że wolność wypowiedzi posłów należy objąć wzmoczoną ochroną ze względu na fundamentalną wagę, jaką Parlament odgrywa w demokratycznym społeczeństwie.
- 48 Jednakże, jakkolwiek ETPC podkreśla, że wszelkie wypowiedzi, które padają w murach Parlamentu, wymagają wysokiego poziomu ochrony, niedawno przyznał on, w świetle ścisłego powiązania prawdziwie demokratycznego charakteru ustroju politycznego i funkcjonowania Parlamentu, że korzystanie z wolności wypowiedzi w Parlamencie musi czasem ustąpić przed uzasadnionymi interesami w postaci ochrony zachowania należytego porządku działalności parlamentarnej i ochrony praw innych posłów (wyrok ETPC z dnia 17 maja 2016 r. w sprawie Karácsony i in. przeciwko Węgrom, CE:ECHR:2016:0517JUD 004246113, § 138–141).
- 49 Należy zaznaczyć, że ETPC, z jednej strony, powiązał możliwość ukarania przez parlament jednego z posłów z koniecznością zapewnienia właściwego porządku prac parlamentarnych, a z drugiej strony, przyznał parlamentom szeroki zakres autonomii w zakresie regulowania sposobu, chwili i miejsca obieranych przez posłów na ich wystąpienia (w związku z czym kontrola sprawowana przez ETPC jest ograniczona), lecz za to bardzo niewielką dowolność w wyznaczaniu granic treści wypowiedzi posłów (kontrola sprawowana przez ETPC jest w związku z tym ściślejsza). ETPC mówi w swym orzecznictwie w tym względzie jedynie o „pewnej dozie regulacji [...] niezbędnej do ukrócenia używania środków wyrazu takich jak bezpośrednio lub pośrednio nawoływanie do przemocy” (wyrok ETPC z dnia 17 maja 2016 r. w sprawie Karácsony i in. przeciwko Węgrom, CE:ECHR:2016:0517JUD004246113, § 140).
- 50 Wynika z tego, że, po pierwsze, regulamin parlamentu może przewidywać możliwość ukarania za wygłaszane przez posłów wypowiedzi wyłącznie w sytuacji, gdyby te naruszały prawidłowe funkcjonowanie parlamentu lub stanowiły poważne zagrożenie dla społeczeństwa, takie jak nawoływanie do przemocy lub nienawiści rasowej.
- 51 Po drugie, przyznane parlamentom uprawnienie do nakładania kar dyscyplinarnych w celu zapewnienia właściwego przebiegu ich działalności lub ochrony niektórych praw, zasad lub swobód podstawowych należy godzić z koniecznością zapewnienia poszanowania wolności wypowiedzi posłów.
- 52 Należy zatem sprawdzić – biorąc pod uwagę szczególne znaczenie wolności wypowiedzi posłów i ścisłe granice, w ramach których mogą być do niej wprowadzone ograniczenia, zgodnie z zasadami wypracowanymi w tym zakresie w orzecznictwie ETPC – czy nakładając rozpatrywaną sankcję dyscyplinarną, Parlament przestrzegał warunków określonych w art. 166 ust. 1 regulaminu.
- 53 W niniejszej sprawie regulamin w brzmieniu obowiązującym w chwili zaistnienia okoliczności faktycznych sprawy, stosowanym przez Prezydium Parlamentu, określa w tytule VII rozdział czwarty, zatytułowanym „Środki stosowane w przypadku nieprzestrzegania norm postępowania”, środki natychmiastowe, które przewodniczący posiedzenia może podjąć w celu przywrócenia porządku obrad (art. 165 regulaminu) oraz sankcje dyscyplinarne, które mogą zostać zastosowane przez przewodniczącego Parlamentu wobec posła (art. 166 regulaminu).

- 54 Na mocy art. 166 ust. 1 akapit pierwszy regulaminu, który został zastosowany w niniejszej sprawie, przewodniczący Parlamentu podejmuje umotywowaną decyzję w sprawie nałożenia odpowiedniej sankcji na posła „w przypadku poważnego zakłócenia obrad lub prac Parlamentu z naruszeniem zasad określonych w art. 11 [...]”.
- 55 Należy jednak podkreślić, że brzmienie art. 166 ust. 1 akapit pierwszy regulaminu różni się w zależności od wersji językowej tego regulaminu. I tak, w odróżnieniu od francuskiej wersji językowej tego przepisu, a także między innymi wersji w językach niemieckim, włoskim, hiszpańskim, niderlandzkim i greckim, angielska wersja nie wspomina o „pracach” czy „działalności”, tylko stosuje wyrażenie „disruption of Parliament”. Zdaniem Parlamentu wyrażenie to dotyczy nie tylko prac Parlamentu w sali posiedzeń plenarnych, lecz oznacza sytuację wykraczającą poza ramy posiedzenia, obejmując także skutki dla jego reputacji i powagi jako instytucji.
- 56 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem konieczność jednolitej wykładni przepisu wymaga, aby w przypadku rozbieżności pomiędzy różnymi wersjami językowymi dany przepis był interpretowany w zależności od kontekstu i celu uregulowania, którego jest on częścią (zob. podobnie wyrok z dnia 23 listopada 2016 r., Bayer CropScience i Stichting De Bijenstichting, C-442/14, EU:C:2016:890, pkt 84 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 57 Wynika z tego, że teza wysunięta przez Parlament podczas rozprawy, zgodnie z którą należy oprzeć się na wersji angielskiej art. 166 regulaminu w celu zinterpretowania intencji prawodawcy i wszystkich wersji językowych, nie może zostać przyjęta.
- 58 W istocie, biorąc pod uwagę kontekst i cel art. 166 regulaminu, dotyczy on przypadków naruszenia prawidłowego funkcjonowania Parlamentu lub należytego porządku prac parlamentarnych, ma więc na celu objęcie sankcją zachowania posła uczestniczącego w posiedzeniu lub w pracach parlamentarnych, które mogłyby poważnie utrudnić ich przebieg. Taka wykładnia jest zresztą zgodna, jak już przypomniano w pkt 49–51 powyżej, z ogólnie zamierzonym przez przepisy dyscyplinarne parlamentu celem, którego uzasadniony charakter uznał ETPC (zob. podobnie wyrok ETPC z dnia 17 maja 2016 r. w sprawie Karácsony i in. przeciwko Węgrom, CE:ECHR:2016:0517JUD004246113, §§ 138–140).
- 59 Należy ponadto wskazać, że brzmienie art. 166 regulaminu skłania do uznania, że sankcji mogą podlegać dwie sytuacje, a mianowicie „poważne[...] zakłócenie[...] obrad Parlamentu z naruszeniem zasad określonych w art. 11” lub „poważne[...] zakłócenie[...] prac Parlamentu z naruszeniem zasad określonych w art. 11”.
- 60 Należy stwierdzić w tym względzie, że z decyzji Prezydium ani z pism stron nie wynika, że wypowiedź, która padła z ust skarżącego w Parlamencie na posiedzeniu plenarnym w dniu 1 marca 2017 r. spowodowała jakiegokolwiek zakłócenie tego posiedzenia w sensie pierwszej możliwości, o której mowa w art. 166 ust. 1 akapit pierwszy regulaminu. W tym względzie, jak wynika z odpowiedzi na pytania Sądu, jedyną natychmiastową reakcją na wypowiedź skarżącego była reakcja posłanki, do której skierował on pytanie w trybie niebieskiej kartki. Wyraziła ona swoje oburzenie w następujący sposób: „Panie pośle, według pana, według pańskich teorii nie miałabym prawa być tu jako posłanka. Wiem, że pana to boli, wiem, że pana boli i martwi, że dziś my, kobiety, możemy reprezentować obywateli na równych warunkach z panem. Ja tu jestem po to, by bronić europejskich kobiet przed takimi mężczyznami, jak pan”. Jednak reakcja ta nie może stanowić o wystąpieniu poważnego zakłócenia posiedzenia plenarnego w dniu 1 marca 2017 r. lub poważnego zakłócenia prac Parlamentu. W dodatku taka ocena nie wynika z decyzji Prezydium, która jest przedmiotem kontroli zgodności z prawem, o którą zwrócono się do Sądu w skardze w niniejszej sprawie.
- 61 Ponadto zarówno w swych odpowiedziach na pytania Sądu na piśmie, jak i na rozprawie, Parlament potwierdził, że żadne zakłócenie prac, tym bardziej poważne, nie miało na jego terenie miejsca, na posiedzeniu plenarnym w dniu 1 marca 2017 r. i w ramach dotyczących go debat, w następstwie wystąpienia skarżącego. Jednak Parlament stwierdził, że sprawa skarżącego podpada pod drugą

możliwość przewidzianą w art. 166 ust. 1 akapit pierwszy regulaminu, a mianowicie „zakłócenie prac”, które miało być bezpośrednim skutkiem naruszenia zasad określonych w art. 11 tego regulaminu, ustanawiającym normy postępowania posłów. W tym względzie Parlament utrzymywał, że „zakłócenie”, które uzasadniało nałożenie sankcji dyscyplinarnych wobec skarżącego, wystąpiło poza posiedzeniem, w drodze naruszenia dobrego imienia i powagi Parlamentu jako instytucji. Parlament wskazał ponadto, że zakłócenie prac, o którym mowa w art. 166 ust. 1 akapit pierwszy regulaminu, nie ogranicza się do obrad lub prac wewnątrz Parlamentu, ale należy mu nadać szersze rozumienie, obejmujące Parlament jako całość, jego powagę, dobre imię, a więc i jego funkcjonowanie.

- 62 Z powyższą argumentacją nie można się zgodzić.
- 63 W rzeczywistości bowiem, po pierwsze, należy stwierdzić, że twierdzenie Parlamentu podczas rozprawy, zgodnie z którym sytuacja skarżącego podpada pod drugą możliwość przewidzianą w art. 166 ust. 1 akapit pierwszy regulaminu, czyli zakłócenie prac Parlamentu, nie wynika z decyzji Prezydium, która nie zawiera wyjaśnienia co do konkretnej podstawy naruszenia, obranej w niniejszym przypadku spośród tych, o których mowa w wymienionym przepisie. W tym względzie decyzja ta ogranicza się do stwierdzenia w pkt 32, że zachowanie skarżącego stanowi naruszenie zasad określonych w art. 11 ust. 3 regulaminu, ponieważ narusza wartości i zasady określone w traktatach Unii i uchybia powadze Parlamentu, i z tego wywodzi „zakłócenie Parlamentu” w rozumieniu art. 166 tego regulaminu. W przeciwieństwie do tego, co Parlament twierdził na rozprawie, odmienna wykładnia pkt 32 decyzji Prezydium nie może wynikać z uzasadnienia zawartego w pkt 26 i 27 rozpatrywanej decyzji, w świetle których należy dokonać jej wykładni. Przywołane punkty ograniczają się bowiem do wskazania, że wypowiedź, prowokacyjna, wygłoszona z premedytacją, znieważająca i dyskryminacyjna, zarówno w odniesieniu do kobiet, jak i Parlamentu jako instytucji, stanowi naruszenie podstawowych wartości Unii i mogłaby przyczynić się do negatywnego postrzegania Parlamentu i jego posłów przez opinię społeczną. Zatem, jeżeli oceny te mogą być co najwyżej interpretowane jako stwierdzenie naruszenia art. 11 regulaminu, to jednak nie są w żaden sposób stwierdzeniem zakłócenia prac Parlamentu, tak jak tego wymaga art. 166 regulaminu.
- 64 Tymczasem wystarczy przypomnieć w tym względzie, że to właśnie art. 166 regulaminu, nie zaś jego art. 11 określa warunki, w których można nałożyć na posła sankcję. Artykuł 11 wspomnianego regulaminu zawiera bowiem zasady postępowania, przypominając zasady i wartości, których posłowie powinni przestrzegać, a ich zachowanie, w myśl art. 11 ust. 3 akapit pierwszy regulaminu, nie może powodować zakłóceń w sprawnym przebiegu prac parlamentarnych, zagrażać zachowaniu bezpieczeństwa i porządku na terenie Parlamentu ani powodować niewłaściwego działania sprzętu do niego należącego. Ponadto art. 11 ust. 3 akapit drugi regulaminu stanowi, że w debatach parlamentarnych posłowie wystrzegają się wypowiedzi lub zachowania o charakterze zniesławiającym, rasistowskim czy ksenofobicznym. Natomiast, jeśli chodzi o ewentualne konsekwencje nieprzestrzegania tych reguł postępowania, art. 11 ust. 3 akapit czwarty regulaminu ogranicza się do wskazania, że „mogą” prowadzić do stosowania „środków”, zgodnie z art. 165, 166 i 167 tego regulaminu. Z powyższego wynika, że wywiedziony w pkt 32 decyzji Prezydium wniosek, zgodnie z którym naruszenie zasad i wartości określonych w art. 11 tego regulaminu ipso facto pociąga za sobą stwierdzenie poważnego zakłócenia obrad lub prac Parlamentu nie wynika w żaden sposób z tego przepisu.
- 65 Okoliczność, że art. 11 ust. 3 regulaminu w brzmieniu mającym zastosowanie do niniejszego sporu w akapicie drugim wymienione są „wypowiedzi lub zachowania o charakterze zniesławiającym, rasistowskim lub ksenofobicznym”, nie może stanowić podstawy podważenia tego wniosku. W tym względzie należy zauważyć, że choć, tak samo jak w swym dawnym brzmieniu, art. 166 ust. 1 regulaminu odsyła do zasad określonych w art. 11 tego regulaminu, dosłowna wykładnia pierwszego z tych przepisów prowadziłaby do uznania, że naruszenie tych zasad nie stanowi autonomicznej podstawy pociągnięcia do odpowiedzialności, lecz przesłankę uzupełniającą, niezbędną do nałożenia sankcji za poważne zakłócenie obrad lub prac Parlamentu, co zresztą Parlament potwierdził podczas

rozprawy. Z powyższego wynika, że naruszenie zasad określonych w art. 11 regulaminu, nawet gdyby zostało wykazane, nie może samo w sobie podlegać sankcji, a tylko jeżeli towarzyszy mu zakłócenie w poważny sposób prac Parlamentu, co Parlament również potwierdził na rozprawie.

- 66 Po drugie, w przeciwieństwie do twierdzeń Parlamentu podczas rozprawy, zakłócenie prac Parlamentu, o którym mowa w art. 166 ust. 1 akapit pierwszy regulaminu, które dokonało się poza salą obrad plenarnych, z racji oddźwięku, jaki wypowiedź skarżącego miała poza Parlamentem, nie może być rozumiane jako naruszenie dobrego imienia lub powagi Parlamentu jako instytucji. W istocie okoliczność, o której mowa w pkt 27 decyzji Prezydium, że twierdzenia skarżącego przyciągnęły po posiedzeniu w dniu 1 marca 2017 r. uwagę mediów i sieci społecznościowych i że „prawdopodobnie” (likely) przyczyniły się do negatywnego postrzegania Parlamentu i jego posłów przez opinię publiczną, nie ma znaczenia, gdyż nie pozwala uznać, że Parlament wykazał istnienie zakłócenia w rozumieniu art. 166 regulaminu. Ponadto decyzja Prezydium nie zawiera żadnej oceny odnośnie do kryteriów, które mogły skłonić Prezydium Parlamentu do stwierdzenia naruszenia powagi Parlamentu. Co więcej, zważywszy na to, że nie określono obiektywnych kryteriów oceny istnienia takiego naruszenia i że pojęcie „powagi Parlamentu” lub jej naruszenia jest co najmniej niejasne, a także z uwagi na szeroki zakres uznania, jakim dysponuje Parlament w tej kwestii, taka wykładnia prowadziłaby do ograniczenia wolności wypowiedzi posłów w sposób arbitralny.
- 67 W dodatku należy wskazać, że art. 166 ust. 2 regulaminu dotyczy zachowania posłów i stanowi, że do celów jego oceny należy wziąć pod uwagę jego wyjątkowy, powtarzający się lub ciągły charakter, a także jego wagę. Nie ma natomiast tam mowy o wypowiedziach, słowach lub przemowach, więc nie mogą one jako takie być przedmiotem sankcji.
- 68 Wynika z tego, że nawet gdyby wypowiedzi, które padają w ramach wykonywania obowiązków poselskich, można było utożsamiać z zachowaniem, które powinno, zgodnie z art. 11 ust. 3 akapit pierwszy regulaminu, w szczególności opierać się na określonych wartościach i nie może powodować zakłóceń w sprawnym przebiegu prac parlamentarnych, oraz gdyby te wypowiedzi mogły z tej racji stanowić naruszenie zasad i wartości określonych w tym przepisie, nie mogłyby one być przedmiotem sankcji w braku poważnego zakłócenia prac Parlamentu.
- 69 Co więcej, rozróżnienie wprowadzone w art. 166 ust. 2 akapit drugi regulaminu do celów oceny zachowania posłów przy wykonywaniu ich obowiązków parlamentarnych na, z jednej strony, dające się zaobserwować zachowania, które mogą być w pewnych okolicznościach tolerowane, oraz zachowania, „które powodują rzeczywiste zakłócenie działalności parlamentarnej”, nie pozwala uznać, że padające podczas posiedzenia Parlamentu wypowiedzi mogą zaliczać się do tej ostatniej kategorii zachowań i z tego tytułu podlegać sankcjom, w braku stwierdzenia zakłócenia w sposób poważny obrad lub prac Parlamentu.
- 70 Biorąc pod uwagę powyższe, jak również szczególne znaczenie wolności wypowiedzi posłów i ścisłe granice, w jakich można do niej wprowadzać ograniczenia, przypomniane w pkt 37–51 powyżej, art. 11 i 166 regulaminu należy interpretować w ten sposób, że nie pozwalają one na nałożenie na posła sankcji za wypowiedź wygłoszoną w ramach jego obowiązków parlamentarnych w przypadku braku poważnego zakłócenia obrad lub prac Parlamentu.
- 71 W tych okolicznościach, mimo szczególnie szokującego charakteru użytych przez skarżącego w wystąpieniu na posiedzeniu plenarnym w dniu 1 marca 2017 r. sformułowań, Parlament nie mógł, w okolicznościach niniejszej sprawy, nałożyć na niego sankcji dyscyplinarnej na podstawie art. 166 ust. 1 regulaminu.

- 72 Co więcej, nawet gdyby uznano, że zakłócenie prac nie ogranicza się *stricto sensu* do sali obrad plenarnych, biorąc pod uwagę fakt, że odniesienie do „obrad” w art. 166 ust. 1 regulaminu istnieje wyłącznie w stosunku do pierwszej hipotezy, czyli do poważnego zakłócenia obrad, tak szerokie rozumienie, jak to bronione przez Parlament, nie może zostać uwzględnione z powodów przedstawionych w pkt 66 powyżej.
- 73 W świetle całości powyższych rozważań należy uwzględnić pierwszy zarzut w zakresie, w jakim zmierza on do stwierdzenia naruszenia art. 166 regulaminu, a także pierwsze żądanie, i stwierdzić nieważność decyzji Prezydium, bez konieczności badania drugiego zarzutu podniesionego na poparcie żądania stwierdzenia nieważności.

W przedmiocie żądania odszkodowania

- 74 Na poparcie swojego żądania odszkodowawczego skarżący utrzymuje, że stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium nie pozwoli na naprawienie wszystkich poniesionych szkód. Zwraca się on zatem, po pierwsze, o naprawienie szkody finansowej wynikającej z utraty prawa do dziennej diety na utrzymanie w kwocie 9180 EUR. Po drugie, wnosi o zasądzenie od Parlamentu kwoty 10 000 EUR tytułem zadośćuczynienia krzywdzie wyrządzonej mu zawieszeniem jego udziału w działalności Parlamentu, zakazem reprezentowania Parlamentu oraz naruszeniem jego dobrego imienia i nieposzlakowanej opinii.
- 75 Parlament utrzymuje, że żądanie naprawienia szkody finansowej jest niedopuszczalne. Ponadto uważa, że stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium stanowi odpowiednie zadośćuczynienie skarżącemu za krzywdę. Tytułem ewentualnym uważa, że kwota w maksymalnej wysokości 1000 EUR byłaby odpowiednia.
- 76 W niniejszej sprawie, w odniesieniu w pierwszej kolejności do żądania naprawienia szkody finansowej wynikającej z utraty prawa do otrzymywania dziennej diety na utrzymanie, wystarczy stwierdzić, że skarżący nie wyjaśnił, w jaki sposób, nawet w przypadku stwierdzenia nieważności decyzji Prezydium, okoliczność, że poniósł już sporną sankcję, nie pozwoli mu uzyskać naprawienia całości szkody, tym bardziej że ogranicza się do żądania zapłaty kwoty odpowiadającej diecie, którą otrzymałby w przypadku braku nałożenia sankcji, czyli 9180 EUR. Biorąc zaś pod uwagę stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium, a także zgodnie z art. 266 TFUE Parlament będzie miał obowiązek podjąć środki, których wymaga wykonanie niniejszego wyroku, co oznacza zwrot kwot dziennej diety na utrzymanie, których wypłata została zawieszona.
- 77 Z powyższego wynika, że żądanie naprawienia szkody finansowej należy oddalić.
- 78 W drugiej kolejności, w odniesieniu do żądania zadośćuczynienia za doznaną przez skarżącego krzywdę, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem stwierdzenie nieważności aktu obciążonego wadą niezgodności z prawem może samo w sobie stanowić stosowne i co do zasady wystarczające naprawienie wszelkiej krzywdy, jaką taki akt mógł spowodować (wyroki: z dnia 9 lipca 1987 r., Hochbaum i Rawes/Komisja, 44/85, 77/85, 294/85 i 295/85, EU:C:1987:348, pkt 22; z dnia 9 listopada 2004 r., Montalto/Rada, T-116/03, EU:T:2004:325, pkt 127), chyba że skarżący wykaże, iż doznał krzywdy dającej się oddzielić od niezgodnego z prawem zachowania stanowiącego podstawę stwierdzenia nieważności, której nie można w pełni zadośćuczynić w drodze tegoż stwierdzenia nieważności (zob. wyrok z dnia 25 czerwca 2015 r., EE/Komisja, F-55/14, EU:F:2015:66, pkt 46 i przytoczone tam orzecnictwo).
- 79 W niniejszej sprawie nic w aktach sprawy nie pozwala na stwierdzenie, że decyzja Prezydium została wydana w warunkach, które wyrządziły krzywdę skarżącemu niezależną od aktu, którego nieważność została stwierdzona. W konsekwencji żądanie zadośćuczynienia krzywdzie należy oddalić.

W przedmiocie kosztów

⁸⁰ Zgodnie z art. 134 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron każda z nich pokrywa własne koszty. W niniejszej sprawie w zakresie, w jakim wyłącznie żądanie stwierdzenia nieważności zostało uwzględnione, należy orzec, że każda ze stron pokrywa własne koszty.

Z powyższych względów

SĄD (szósta izba w składzie powiększonym)

orzeka, co następuje:

- 1) Stwierdza się nieważność decyzji Prezydium Parlamentu Europejskiego z dnia 3 kwietnia 2017 r.**
- 2) Żądanie odszkodowawcze zostaje oddalone.**
- 3) Janusz Korwin-Mikke i Parlament Europejski pokrywają swoje własne koszty postępowania.**

Berardis

Papasavvas

Spielmann

Csehi

Spineanu-Matei

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 31 maja 2018 r.

Podpisy